

Meer dan 70 auteurs hebben meegeschreven aan het 'Compendium beslag- en executierecht'. Het is een handboek voor de rechtspraak, maar ook een reactie op het concept van het wetsvoorstel tot herziening van het beslag- en executierecht. In ongeveer 1000 pagina's zijn voorstellen verzameld van hoogleraren, rechters, advocaten, deurwaarders en vertegenwoordigers uit het sociale domein. Het doel: de rechtshandhaving effectiever maken. We spraken initiatiefnemer Sjef van der Putten (partner bij gerechtsdeurwaarderskantoor Vurich en KBvG-ledenraadslid) en Petra de Bruin, kortgeding- en beslagrechter bij de Rechtbank Rotterdam en een van de auteurs van het compendium.

COMPENDIUM IS EEN UITNODIGING AAN DE WETGEVER

RECHTER EN DEURWAARDER ZIJN BONDGENOTEN

Van der Putten “In de dagelijkse praktijk merk ik dat het huidige beslag- en executierecht niet efficiënt en niet effectief is. 52% van de vonnissen wordt in Nederland nooit nagekomen. Daar maak ik me boos om. Het recht wordt dan niet gerealiseerd en de deurwaarder wordt hierop aangekeken. Het gebrek aan een effectief executierecht trekt ook malafide schuldenaren aan: het gevolg is dat ze rekeningen in 35% van de gevallen bewust niet betalen. Niet omdat er geen geld is, maar omdat de schuldenaar de gok neemt dat er toch niks aan gedaan wordt. De KBvG onderschrijft in haar beleidsplan het belang van een effectiever en efficiënter beslag- en executierecht. Haar aanbevelingen zijn het startpunt geweest voor wat nu het compendium is.”

De aankondiging van de herziening van het beslag- en executierecht die minister Dekker van Rechtsbescherming (Ministerie van Justitie en Veiligheid) kwam goed uit. Het was de aanleiding om samen met Marc van Zanten (CMS Advocaten) de aanbevelingen van het beleidsplan uit te breiden en verder te onderbouwen met bijdragen van andere auteurs. Uiteindelijk is dit het compendium geworden: de meest uitgebreide bundel die ooit over ons vakgebied is verschenen. In juni 2018 ging het conceptwetsvoorstel ter consultatie, in oktober 2018 werd het compendium aangeboden aan het ministerie.

Van der Putten “Van een herziening van de wet is geen sprake. De minister heeft 15 tot 20 maatregelen in het conceptwetsvoorstel opgenomen die eigenlijk alleen lapmiddelen zijn. Dat is ook gebeurd in 2002, maar er is veel meer te doen. Het beslagrecht is weliswaar een klein onderdeel van het wettelijk systeem, het is wel de smeerolie waar de hele maatschappij op draait. Het zorgt ervoor dat afspraken worden nagekomen. Het compendium staat bol van technische wijzigingen en slimme vondsten die het executierecht effectiever maken.”

STELLIG

Het compendium bevat 57 opzichzelfstaande bijdragen van auteurs die redelijk stellig zijn hoe het anders moet met het beslag- en executierecht.

De Bruin “Misschien is het wel eens tijd om het beslag- en executierecht grondig aan te pakken. Maar als het gaat om een reactie op een wet, dan zal een rechter niet snel zeggen dat iets fout is. Hij zal met terughoudendheid aangeven dat iets anders moet. Dat is een beetje rechter-eigen. Een rechter spreekt eigenlijk alleen door middel van zijn vonnis. Je kunt je niet uitspreken over onderwerpen buiten zo'n vonnis, en je wilt ook niet teveel vastleggen voor zaken die daarna nog kunnen komen. Dat neemt niet weg dat je als rechter in een vonnis wel eens iets probeert uit te lokken. Ter verduidelijking kun je eventueel prejudiciële vragen stellen aan de Hoge

Raad. De achtergrond daarvan is dat wetten soms best oud zijn en dat arresten van de Hoge Raad ook niet eeuwig houdbaar zijn.”

Van der Putten “Het is toch voor een rechter juist van belang dat wat hij beslist, ook gebeurt? Je gaf aan dat rechters voorzichtig zijn. Maar ik vind het als gerechtsdeurwaarder al vervelend wanneer niet wordt gedaan wat de rechter heeft gezegd, dat moet voor een rechter toch helemaal zo zijn?”

“Het compendium staat bol van technische wijzigingen en slimme vondsten.”

De Bruin “Daar zitten een aantal kanten aan. Als rechter bemoei je je eigenlijk niet met wat er na een vonnis gebeurt, al ben je daar soms wel ontzettend nieuwsgierig naar. Het is ook niet gebruikelijk dat je hierover wordt geïnformeerd. De enige keer dat je ziet wat er gebeurt met een zaak, is wanneer er een executiegeschil, een hoger beroep, of misschien zelfs een cassatie is. In andere gevallen zie je eigenlijk nooit wat er verder gebeurt. Aan de andere kant ben ik mij door contacten met deurwaarders en met advocaten met wie ik cursussen geef, steeds meer bewust geworden

van het traject na het vonnis. Ik vraag advocaten vaker hoe ze denken dat een gerechtsdeurwaarder het vonnis ten uitvoer gaat leggen. Dat heb ik steeds meer op mijn netvlies. Een ander aspect van het executietraject is de verhaalbaarheid van de vordering. Als je een vonnis hebt, kun je er dan ook iets mee? Er zijn genoeg voorbeelden van zaken waarbij daarover vooraf niet lijkt te zijn nagedacht.”

BESCHERMING

Een van de doelstellingen van de wet is om schuldenaars verder te beschermen.

Van der Putten “Er wordt een oneigenlijke tegenstelling gecreëerd tussen schuldeiser en schuldenaar, iedereen heeft belang bij effectieve en rechtvaardige rechtshandhaving. Mensen met problematische schulden moeten worden beschermd. Maar dit hoort niet te gebeuren in het beslagrecht. Het beslagrecht is namelijk niet voor deze groep bedoeld. Voor deze groep heb je mentorschap, bewind en curatele. Met de juiste informatie kan de deurwaarder deze groep beschermen door ze juist te verwijzen. Want plaats dit in perspectief: er zijn 10.000 schuldsaneringen, 100.000 schuldhulpverzoeken, maar 2,5 miljoen huisbezoeken door deurwaarders per jaar. Door die huisbezoeken voorkomen deurwaarders 15% van de procedures en 50% van de ontruiming. Door het afzwakken van het beslagrecht is de veel grotere groep schuldenaren die gewoon niet wil betalen, niet meer aan te pakken.”

De Bruin “Je ziet dat er bij de bescherming van schuldenaren ‘rechtensrecht’ is ontstaan. Een voorbeeld daarvan zijn de vonnissen over het beslag op een bankrekening. Volgens de wet hoeft bij een beslag op een bankrekening geen rekening te worden gehouden met de beslagvrije voet. Maar wat nu als dit de enige bankrekening is en op die rekening komt de bijstandsuitkering binnen waarvoor je, als beslag wordt gelegd bij de uitkeringsinstantie, wél aan een beslagvrije voet gebonden bent? Er zijn rechters, zoals ik, die in dit geval vinden dat je dat beslag dan niet mag handhaven. Deze gedachte lijkt nu, deels, te zijn overgenomen in het conceptwetsvoorstel.”

De Bruin “In het compendium heb ik geschreven over de waarheidsplicht van artikel 21 van het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering in het conservatoire beslagrecht. Het gaat er in dat artikel om dat als iemand de feiten niet volledig en naar waarheid vertelt, dit een

“Misschien is het wel eens tijd om het beslag- en executierecht grondig aan te pakken.”

zelfstandige grond kan zijn om een beslag op te heffen. Schending van de waarheidsplicht leidt echter niet altijd tot opheffing. Een van de redenen daarvoor is dat er in een opheffingskortgeding altijd een belangenafweging moet plaatsvinden. Het kan dan meespelen dat een schuldenaar de vordering echt niet kan voldoen, maar dan zal hij dat aannemelijk moeten maken. Als er een vermoeden is dat een schuldeiser bewust zaken achterhoudt, weegt dat zwaar.”

Van der Putten “De waarheidsplicht geldt in principe ook voor een schuldenaar. Hij zal openheid van zaken moeten geven over zijn vermogen. Wereldwijd geldt de waarheidsplicht ook echt als een plicht, waarbij het straf-

baar is als je die niet nakomt. In Nederland is het maar de vraag of die plicht zo streng wordt nageleefd. Daardoor zit tussen de groep van de niet-kunners en niet-willers ook een groep waarvan we geen idee hebben of die echt niet kan of gewoon niet wil. Deze schuldenaars weigeren om informatie aan te leveren en mogen stevig worden aangepakt. Ze zullen alsnog moeten voldoen aan het vonnis, of moeten aantonen dat dat dus niet mogelijk is.”

BEVOEGDHEDEN EN INFORMATIE

Van der Putten “In het compendium komt vrijwel alles aan bod: van het betekenen van een exploit tot het beslag op contant geld of de executie van domeinnaamrechten. Als ik een rode draad moet aangeven in het boek is dat de informatiebevoegdheid van de gerechtsdeurwaarder. Als je het vergelijkt met de executie door een belastingdeurwaarder en een curator, komen gerechtsdeurwaarders er bekaaid vanaf. Hoewel we voor andere schuldeisers werken, hebben we allemaal hetzelfde doel. Maar we hebben allemaal een verschillende gereedschapskist. Die bevoegdheden moeten gelijkgetrokken worden. Het zou nog beter zijn als ook overheidsvorderingen bij de gerechtsdeurwaarder ondergebracht worden. Die executie doet de overheid, merkwaardig genoeg, nu met eigen medewerkers. Uit onderzoek dat op aanraden van de KBvG is uitgevoerd, blijkt ook dat de huidige praktijk bedenkelijk is in het kader van de machtscheiding. De Europese Commissie en de Wereldbank bevelen trouwens al langer aan om de tenuitvoerlegging van alle executoriale titels onder te brengen bij de gerechtsdeurwaarder.”

Een van de uitbreidingen van de bevoegdheden die in het compendium worden genoemd, is dat een gerechtsdeurwaarder zelf een executoriale titel af moet kunnen geven bij onbetwiste vorderingen.

Van der Putten “Dat klopt, dit hebben Ton Jongbloed – hoogleraar executie- en beslagrecht – en ik geadviseerd. Een rechter beslecht geschillen. Maar in 87% van de kantonzaken is er geen sprake van een geschil, een

factuur wordt gewoon niet betaald. De vraag is dan of we de tijd van de zwaarbelaste rechter moeten gebruiken voor het uitgeven van een executoriale titel. Dat is een onnodige belasting van de rechtspraak, die onnodige kosten oplevert voor alle betrokken partijen. Ons voorstel is dat je voor deze zaken, waar geen verweer is gevoerd, dus niet meer naar de rechter hoeft en zelf de stempel van uitvoerbaarheid moet kunnen plaatsen. In België hebben ze een variant op dit idee ingevoerd, maar de minister ziet het voordeel hiervan niet voor Nederland. Dat voordeel wordt in het compendium wel duidelijk. Het bespaart de maatschappij tientallen miljoenen per jaar en ook voor kleinere vorderingen is er weer toegang tot het recht.”

In een eerdere uitgave van de Gerechtsdeurwaarder (nr. 2, 2018) stond een interview met de kop ‘De deurwaarder is geen executierechter’. De boodschap: een deurwaarder heeft niet de bevoegdheid om zelf te bepalen wat de waarheid is als het om beslagleggen gaat.

Van der Putten “Daarom is het goed dat we nu bij elkaar zitten. Wat een deurwaarder zich goed moet beseffen, is dat er een strikte ministerieplicht geldt voor het leggen van beslag en hij nooit zelf een beslag moet opheffen. De deurwaarder mag niet op de stoel van de rechter gaan zitten. Een deurwaarder oordeelt niet van wie een goed is, of een beslag wel of niet terecht is gelegd of dat er wel of geen sprake is van misbruik van het beslagrecht. Toch gebeurt dat aan de lopende band. Een deurwaarder mag het beslag uitsluitend opheffen als hij opdracht krijgt van de beslaglegger of een bevel van de rechtbank.”

Voor een deurwaarder is het van belang om toegang te hebben tot essentiële informatiebronnen, anders kan dat een beslag opleveren dat ‘niet raak’ is.

De Bruin “Bij een bezoek aan een deurwaarder zag ik laatst welke informatiebronnen hij tot zijn beschikking

heeft. Wat ik heb gezien is dat er best veel informatie bereikbaar is. Het viel me bijvoorbeeld op dat deurwaarders toegang hebben tot allerlei informatie van buiten Nederland. Ik dacht dat het ophield bij de grenzen van het Europese deel van Nederland.”

Van der Putten “Als het over de mogelijkheden tot het verkrijgen van informatie gaat, zit Nederland in Europa in de middenmoot. Ook al voeren we een staatstaak uit, als gerechtsdeurwaarder krijgen we in Nederland niet altijd vanzelfsprekend toegang tot de noodzakelijke informatie. We pleiten er bijvoorbeeld al jaren voor om inzage te krijgen in de saldi van bankrekeningen. Een ander actueel voorbeeld is het UBO-register en het aandelenregister. Als deurwaarders hebben we hier geen inzage in, terwijl juist deze twee registers belangrijk zijn voor een deurwaarder om te achterhalen of een schuldenaar vermogen heeft in een bedrijf. In het compendium laten auteurs schitterende voorbeelden uit het buitenland zien, van hoe het beter kan. Ze vinden ook dat de Europese principes en richtlijnen voor rechtshandhaving in Nederland nog niet voldoende worden nageleefd.”

BONDGENOTEN

Rechters en deurwaarders zijn min of meer tot elkaar veroordeeld.

Van der Putten “De rechter en de deurwaarder zijn bondgenoten van elkaar. Een rechter beslist en de deurwaarder gaat de straat op om te zorgen voor de uitvoering. Maar als deurwaarder kan ik struikelblokken tegenkomen. Dan heb ik soms een aanvullende beslissing nodig van een rechter. Bijvoorbeeld wanneer er waardevolle spullen voor mijn neus worden weggevoerd, of wanneer deze spullen bij de burens worden ondergebracht. Het zou voor ons een stuk efficiënter zijn als we in dat geval rechtstreeks contact op kunnen nemen met

de beslagrechter in plaats van via een advocaat. Dat is volgens de wet nu nog niet mogelijk. Daarom is het ook een van onze aanbevelingen in het compendium. Dat is een heel kleine aanpassing.”

De Bruin “Die aanpassing is groter dan je wellicht denkt. Als je een rechter ergens over wilt laten beslissen, dan moet wel duidelijk en in de wet geregeld zijn op basis waarvan een rechter beslist en wie om die beslissing kan verzoeken. In het huidige systeem kan de deurwaarder maar een zeer beperkt aantal verzoeken doen op basis van artikel 710a Rv. Ik denk dat dat uitgangspunt moet blijven en dat je alleen in uitzonderingsgevallen naar een andere communicatievorm kunt uitwijken. Ik vind namelijk dat de deurwaarder, desnoods kort, iets op papier moet kunnen zetten. Er is nu ook een voorziening waarbij voorzieningenrechters, als het echt nodig, voor beslagen ook buiten kantooruren bereikbaar zijn. Er komt dan altijd een schriftelijk stuk, per e-mail, waar een schriftelijke beslissing op volgt.”

Het kan ook nuttig zijn voor gerechtsdeurwaarders en rechters om bij elkaar in de keuken te kijken.

De Bruin “Ik denk dat het voor voorzieningenrechters heel verhelderend kan zijn om een dagje mee te lopen op een deurwaarderskantoor. Het is voor die rechter goed om een stukje kantoor- en straatwerk van de deurwaar-

der te zien. Dan kun je zien wat de tenuitvoerlegging van een vonnis met zich meebrengt. Een voorbeeld daarvan is een zaak waarin een mooie vordering is toegewezen, maar waarbij het een eisende partij vervolgens niet lukt om zijn proceskosten betaald te krijgen. Een ander voorbeeld van hoe rechters en deurwaarders elkaar opzoeken, is in de vorm van zogenoemde professionele ontmoetingen over een onderwerp zoals bijvoorbeeld het bewijsbeslag. Een uitwisseling van gezichtspunten van een rechter, een advocaat, een gerechtsdeurwaarder en een IT-specialist kan dan heel verhelderend werken.”

Van der Putten “Op een studiedag van de rechtbank stelden ze me laatst de vraag waar deurwaarders tegenaan lopen bij de uitvoering van hun vonnissen. Dan kan het over hele concrete zaken gaan. Wanneer verbeurt een veroordeelde bijvoorbeeld de dwangsom, en is de geldsom inclusief of exclusief btw?”

De Bruin “Dat soort concrete zaken luisteren inderdaad nauw. Het formuleren van de vordering ligt bij de advocaat. In mijn cursussen geef ik altijd aan dat die advocaat er verstandig aan doet om met het oog op het executietraject vooraf, dus voordat de dagvaarding uitgaat, overleg te plegen met de deurwaarder. Zo voorkom je misverstanden.”

